

Od Redaktora

Podobnie jak wiele społeczeństw kultury Zachodu również polskie społeczeństwo się starzeje. Prognozy statystyczne przewidują, że liczba seniorów (ludzi w wieku co najmniej 65 lat) w naszym kraju będzie stale rosła, aż w 2050 roku osiągnie prawdopodobnie 30 proc. — 35 proc. społeczeństwa (prognoza GUS na lata 2014–2050)¹. Sytuacja taka będzie niespotykanym dotąd ewenementem. Obejmie zaś nie tylko sferę finansów publicznych, lecz co ważniejsze, rzuci wyzwanie obecnej percepcji świata, która raczej nie koncentruje się na osobach starszych i ich problemach. A jednak to seniorzy będą stanowić znaczną część populacji i zdominują wiele sfer życia publicznego. W związku z tym rodzą się liczne pytania dotyczące postrzegania tej grupy wiekowej przez społeczeństwo, w tym również przez media, a także przez nią samą. Dodatkowe kwestie dotyczą aktywności i ról społecznych ludzi starszych, opieki medycznej nad nimi, ich pracy, nauki i rozwoju. U podstaw zaś leży bardziej zasadnicze pytanie dotyczące samego wartościowania starości i ludzi wiekowo zaawansowanych. Można by zapytać, ile warta jest starość, która jak głosi pewne popularne stwierdzenie: „Panu Bogu nie wyszła”. Czy w ogóle może być ujmowana w kategoriach pozytywnych?

Niniejszy tom stanowi próbę zmierzenia się z problematyką starości nie tylko przez naukowców, ale także przez praktyków zaangażowanych w pracę z seniorami. Przyświeca mu cel interdyscyplinarnego potraktowania tego zagadnienia. Do współpracy zaproszono więc specjalistów z dziedziny pedagogiki, lekarzy, filozofów, historyków, teologów, biblistów, filologów, a także osoby zajmujące się

---

¹ Główny Urząd Statystyczny. Portal Informacyjny, *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014–2050*. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/sytuacja-demograficzna-osob-starszych-i-konsekwencje-starzenia-sie-ludnosc-polski-w-swietle-prognozy-na-lata-2014-2050,18,1.html> [25.04.2016].

duszpasterstwem. Ukazano perspektywy na starość w różnych kulturach, starożytnych i współczesnych, zaprezentowano różnorodne odpowiedzi religii i psychologii, a także przedstawienia starości w sztuce i opinie wyrażone przez samych seniorów.

Pierwsza część tomu zawiera sześć artykułów ukazujących zagadnienia i wyzwania związane z przeżywaniem schyłku życia. Otwiera ją artykuł Joanny Gackiej, która zarówno zawodowo, jak i naukowo zajmuje się problematyką starości. Píše ona o zderzeniach współczesnej kultury ukierunkowanej na ludzi młodych z realiami życia osób starszych, dostrzegając m.in. istniejące zjawisko ageizmu. Kolejny tekst, autorstwa psychologa klinicznego Anny Przewłockiej-Alves, opisuje funkcjonowanie ludzkiej *psyche* w okresie starości. Artykuł przedstawia nowe metody psychoterapeutyczne mające pomóc ludziom w podeszłym wieku z trudnościami, jakie napotykają w sferze fizycznej i mentalnej. Jacek J. Pruszyński, lekarz związany ze stołecznym zakładem gerontologicznym, w swym anglojęzycznym artykule pragnie zachęcić czytelnika do zapoznania się z losami i obrazami starości w przekrojowym spojrzeniu na różne społeczeństwa, zarówno dawne, jak i współczesne. Małgorzata Malec-Rawiński, badająca biografie polskich seniorów emigrantów w Szwecji, ukazuje korzyści płynące z wykorzystania fotografii portretowej w opisach historii życia konkretnych ludzi. Narracyjne podsumowanie doświadczenia życiowego seniorów (tzw. drogowskazy życia) połączone z ich zdjęciem portretowym pomaga badaczowi spojrzeć na ich biografię z szerszej perspektywy, a także skłonić daną osobę do poszukiwania własnego motta życiowego. Radosław Łazarz, filozof i filmoznawca, omawia wnioski dotyczące starości, które wysnuwa na kanwie szwedzkich obrazów kinematograficznych: *Wallandera* i *Stulatka, który wyskoczył przez okno i zniknął*. Starość w tych ujęciach nie jest nieudolna, lecz pozwala na odkrycie znaczenia szczęścia nawet w obliczu zmian zachodzących w ciele i umyśle seniorów. Gianluca Olcese w swoim popularnonaukowym tekście w języku włoskim prezentuje projekt realizowany przy współudziale Uniwersytetu w Genui, mający na celu poprawę stosunków międzypokoleniowych, a także polepszenie jakości życia przez angażowanie ludzi starszych w różnego rodzaju aktywności.

Drugą część tomu stanowi zbiór artykułów dotyczących tak starożytnych, jak i religijnych ujęć zagadnienia starości. Otwiera ją artykuł Stefana Nowickiego, który oferuje przekrojowe spojrzenie na starość na przykładzie różnych pism starożytnego Bliskiego Wschodu. Konkluduje, że pisma te nie poświęcają wiele uwagi samej starości człowieka, choć wymieniają jej pozytywne i negatywne aspekty. Sebastian Smolarz przedstawia ambiwalentne podejście do starości w Biblii he-

brajskiej. Teksty biblijne potrafią bardzo optymistycznie wypowiadać się o późnym okresie życia i o długowieczności jako oznace błogosławieństwa Bożego, jak też eschatologicznej nadziei, lecz równocześnie całkiem realistycznie i obrazowo opisują negatywne strony psychofizycznego starzenia się. Marcel V. Măcelaru w swoim anglojęzycznym tekście zauważa, że choć starzenie łączy się z wieloma doświadczeniami negatywnymi, to z pewnej perspektywy teologicznej można je opisywać w kategoriach pozytywnych jako szabat życia. Odczuwać to może człowiek, który doświadcza społeczności z Bogiem wiążącej się z duchowym dobrostanem. Tomasz Stefaniuk wydobywa wizje starości ze źródłowych tekstów islamu: Koranu i hadisów. Od młodszych muzułmanów wymaga się szczególnego szacunku do osób starszych oraz odpowiedniego zachowania wobec nich, starszych zaś traktuje się miłosiernie, zwalniając ich z niektórych powinności religijnych. Albín Masarik w swym anglojęzycznym artykule zwraca uwagę na fakt, jak ważne z perspektywy duszpasterskiej jest przygotowanie odpowiedniej homilii pogrzebowej przy uwzględnieniu chrześcijańskiej nauki o celu ludzkiej egzystencji i szacunku do człowieka nawet po jego śmierci. Autor stwierdza, że kazania odpowiednio dobrane do okoliczności oraz partykularnej sytuacji zgromadzonych mogą nieść ludziom pociechę w trudnych momentach ich życia.

W trzeciej części znajdują się trzy teksty związane z terminologią odnoszącą się do osób starszych w Nowym Testamencie. Sławomir Torbus przedstawia różne możliwości rozumienia określenia „baśnie starych kobiet” w 1 Tm 4,7. Choć w opinii przeważającej liczby komentatorów wydźwięk tego wyrażenia jest pejoratywny, możliwe jest odczytanie go w sposób pozytywny bądź polemiczny, odnoszący się do domowych praktyk edukacyjnych. Anna Rambiert-Kwaśniewska obrała sobie za cel ustalenie znaczenia terminu *presbytera* w 1 Tm 5,2 oraz *presbytis* w Tt 2,3. Na podstawie analizy tych fragmentów oraz przez ich rozpatrzenie w szerokim kontekście źródłowym autorka stara się rozstrzygnąć, czy mogą się one odnosić do funkcji kobiet w gminach chrześcijańskich, czy raczej do ich wieku. Jarosław Piotrów w swoim popularyzatorskim artykule skupia się na interpretacji rzeczownika *presbyteroi* w Apokalipsie św. Jana. Wskazując na znaczenie wielu symboli księgi, autor opowiada się za rozumieniem tego rzeczownika w sposób funkcyjny i hierarchiczny.

Tom zamyka recenzja książki o Janie Husie napisana przez Radosława Łazarza.

W kontekście prognoz dotyczących współczesnej demografii krajów takich jak Polska wydaje się raczej pewne, że temat starości coraz częściej będzie się pojawiał w sferze debaty publicznej i naukowej. Oddając w ręce Czytelników niniejszy tom,

mam nadzieję, że zaprezentowane tu tezy, wnioski oraz praktyczne obserwacje okażą się cennymi głosami w tym dyskursie.

Sebastian Smolarz